

SV. CECILIJE CIPRIJAN PRVI AFRIČKI BISKUP-MUČENIK

Opaska uredništva: Želeći donijeti u kojem od narednih brojeva »Života« u hrvatskom prijevodu dva spisa ovoga vrlo pastira duša, koji su još i danas, nakon 1600 godina, vrlo aktualni, donosimo najprije kratku sliku života i rada njegova iz pera poznatoga našega patrologa o. Bocka D. I.

U OPRECI s gordim, tvrdokornim i rigorističkim heretikom Tertulijanom ističe se to sjajnije mili i blagi te skroz »katolički mučenik i katolički biskup Ciprijan« (Aug.), zemljak i mladi suvremenik Tertulijanov. Podatke za Ciprijanov život vidimo iz kratke i pouzdane biografije njegove (Vita Caecilii Cypriani), što ju je brzo poslije smrti Ciprijanove napisao đakon mu i drug Poncije, nadalje iz spisa »De gratia Dei ad Donatum«, gdje sam svetac malo nakon svojeg obraćenja slavi svesilnu milost Božju, što se očitovala kod njegova vlastitog preokreta, a napokon iz raznih pisama svečevih. Rođen između g. 200. i 210. u Kartazi kao sin ugledne i bogate poganske obitelji Cecilije Ciprijan, komu su kasnije nadjenuli i nadimak »Tascije«, zarana se obrazovao u latinskoj i grčkoj književnosti te postao slavnim učiteljem govorništvu u svom rodnom gradu. U kući njegovoj stanovao je i stari katolički svećenik Cecilije (Poncije ga zove Cecilijanom). Taj je Ciprijana upozorio na Sv. Pismo i predočio ga oko g. 245.-246. za kršćansku vjeru. Poslije krštenja Ciprijan razdijeli sav svoj imetak među siromaha i svim žarom svoje duše stane težiti na kršćansku savršenost. Brzo ga primiše među klerike, te ga na koncu g. 248. ili na početku g. 249. na burni zahtjev puka kraj sve zapreke neofitizma i kraj svih prigovora nekih zavidnih svećenika izabraše biskupom u Kartagi, a time i metropolitom prokonzularne Afrike.

U svojoj biskupskoj službi Ciprijan krasno opravda povjerenje svojih izbornika. Spojio je pravi crkveni osjećaj s prijaznom i blagom čudi i ljubav dobrog Pastira s divnim organizatorskim talentima. Kako je dobro poznao ljude i život, nije išao za nedostižnim idealima, ali je stalno i s neslomljivom dosljednošću vršio svoju pastirsku službu (Bardenhewer). Već prve godine svojega biskupovanja stao je na put nekim moralnim zlima, koja se bijahu raširila za razmjerno dugog mira prije Decijeva progonstva. No kad je g. 250. progonstvo buknuo, te razjarena poganska svjetina u cirkusu i amfiteatru u Kartagi vikala: »Ciprijana (baccite) pred lavove!«, sveti je biskup po savjetu Kristovu¹ smatrao međutim za zgodnije, da se bijegom otme očitaj smrtnoj pogibelji

¹ Mt. 10, 23.

i da se u to burno vrijeme sačuva svome stadu. Iz svojega skrovišta u blizini Kartage upravljao je dalje svojim pukom pišući mnoge pastirske poslanice.

Bodrio je svete mučenike na stalnost posebnim pohvalama i nagradama, ali je i oplakivao kukavštinu mnogih kršćana, koji su se pod pritiskom progonitelja ili mitom i potpisom svojim otkupili od daljeg progonstva (*acta facientes*) tvrdeći, da su tobože žrtvovali bogovima, ili su uistinu tamjan sipali u vatru pred kumirima i žrtvovali (*thurificati, sacrificati*). Svi su ovi dakako bili isključeni iz Crkve, dok ne bi učinili dovoljne javne pokore. Mnogi se od njih požuriše nakon progonstva, da si pribave preporučna pisma (*libelli pacis*) od ispovjedalaca, koji su čvrsti ostali pa za vjeru trpjeli muke i tamnicu. A Ciprijanu protivna stranka (svćenika *Felicisima, Novata*...) primila je tako preporučene odmetnike odmah opet u crkvenu zajednicu, pogazivši sve doondašnje propise o potrebnoj javnoj pokori.

Vrativši se još u prvoj polovici g. 251. u Kartagu Ciprijan je taktičkim načinom uredio pitanje obraćenja skrušenih odmetnika, premda nije mogao zapriječiti raskol protivne laksne stranke. U isto je vrijeme nastala u Rimu protiv pape Kornelija rigoristička stranka Novacijevaca, koji su papu i istomišljenika Ciprijana tužili radi tobožnje prevelike popustljivosti s otpadnicima. Samo da ojača što više u otporu protiv sv. Ciprijana, Felicisimova laksana stranka pridružila se sad rigorističkoj raskolničkoj sljedbi Novacijevaca, koji su najprije poricali shodnost, a poslije i mogućnost crkvenog odriješenja od vjerskog odmetništva.

Dokora novi užasni bič općenite kuge (g. 252. - 254.) nađe u sv. Ciprijanu divnog i velikodušnog junaka, koji je pametno organizirao pomoć kršćanskim i poganskim žrtvama kuge i sam svojom nesebičnom ljubavlju prema bolesnicima zadivljavao sve slojeve pučanstva. Kad su carevi Gal i Voluzijan naredili općenite (poganske) žrtve protiv te kuge, nastalo je novo progonstvo kršćana, koje je Ciprijanu dalo povod, da ublaži pokorničku disciplinu. Progonstvo se brzo stišalo nastupom novog cara Valerijana u listopadu 253.

Svetac je sad nastojao, da podigne raskolom i progonstvima rasklimanu crkvenu stegu, i stoga držao više sinoda u Kartazi (g. 253. - 256.). U nove se brige zapleo, kad je g. 255. nastala žestoka prepirka s papom Stjepanom I. o valjanosti krivovjerskog i raskolničkoga krštenja. Poput Tertulijana i Ciprijan je s većinom afričkih biskupa i s nekim istočnjacima (*Firmilijanom Cezarejskim*...) prekrštavao obraćenike iz hereze i skizme misleći, da je to u skladu sa Sv. Pismom i s predajom. S Tertulijanom argumentirao je: »Valjani krst ima se podijeliti u ime pravoga Boga i pravoga Krista. Ali heretici ne priznaju istoga Boga i Krista kao i katolici.«² Isto su učinile i tri sinode afričkih i istočnih biskupa.

² Ep. 69.—75.

No papa Stjepan stalno je zabacivao tu praksu i nauku. Premda, kaže, heretici nemaju prave vjere u Trojstvo, ipak hoće da podijele krst Kristov i zato krštavaju po nakani Kristovoj i u ime presvetoga Trojstva po naredbi Kristovoj. Stoga valjano krštavaju. »Ako dakle koji od kojegod hereze k vama dođe, neka se ništa novo ne uvede osim onoga, što je predano: da se naime ruka položi na njih u znak pokore, jer i sami heretici među sobom svoje pridošlice ne krštavaju nego ih samo primaju u zajednicu.«³ Sv. Augustin spominje ovaj navod Stjepanov iz poslanice Ciprijanove Pompeju i ujedno dodaje: »Premda se (Ciprijan) žešće, ali bratski rasrdio, ipak je mir Kristov u njihovim srcima pobijedio, te u takvoj prepirci nije među njima nastalo nikakvo zlo skizme.«⁴ Stjepan je, istina, prekinuo dopisivanje s afričkim biskupima, ali brzo poslije toga bukne progonstvo Valerijanovo, u kojem je papa Stjepan pretrpio mučeničku smrt (u kolovozu 257.), dok je Ciprijan u rujnu iste godine prognan u Kurubis; a 14. rujna 258. pade blizu Kartage i njegova glava od mučeničke smrti. Malo dana prije toga javio je biskupu Sukcesu mučeničku smrt nasljednika Stjepanova, pape Siksta ili Ksista II., i to zato, da bi izvijestio o tom i druge kolege, i da svaki osokoli svoje stado na mučeništvo. To je očit znak, da nije bilo skizme među rimskom i afričkom Crkvom. Uzajamnu slogu jedne i druge Crkve u ono vrijeme potvrđuje živo saučešće, što ga je kler rimske Crkve iza smrti Ciprijanove izrazio kleru u Kartagi.⁵

2. Sv. Ciprijan kao pisac.

Ciprijan nam je ostavio 13 svojih spisa i 65 pisama. Svi su mu spisi više praktična smjera. Malo poslije svojega obraćenja napisao je prvu poslanicu ili bolje monolog »A d D o n a t u m«. Spis se spominje i kao posebna knjiga »o milosti Božjoj«. Svetac tu prikazuje pokvarenost poganskog svijeta, odakle ga je k Bogu pozvala milost njegova, te konačno moli prijatelja Donata, da bi se posve predao vodstvu te milosti. Čini se, da je ova knjižica (od 16 poglavlja) kasnije svetog Augustina potakla, da napiše svoje »Ispovijesti«, ili mu je barem služila za uzor kod onoga djela. — Apologetski smjer slijedi i knjiga »A d D e m e t r i a n u m«. Ovaj poganiin širio je staru klevetu, da je kršćanstvo tobože izazvalo srdžbu i osvetu poganskih bogova u tolikim ratovima i drugim kaznama. Slično kleveću moderni pogani Crkvu, da baca narode u nesreću. Ciprijan mu zanosno odgovara, da tjeskobe roda ljudskoga potječu od pravoga Boga, koji kažnjava tvrdokornost i opakost pogana, osobito pak njihov bijes protiv kršćana. Pisac završuje ovu raspravu očinskom opomenom, da bi se pogani obra-

³ Cypr. ep. 74, 1.

⁴ Contra Donat., l. 5.

⁵ Ep. II. Migne, P. L. 4, 228—233.

tili pravom Bogu i tako postali dionici nebeskog veselja (p. 26.). — Spis »K u m i r i n i s u b o g o v i« više je nalik na zbirku apologetske građe, izvađene iz Minucijeva Oktavija i iz Apologetika Tertulijanova, da se dokaže neistina kumirstva i istina kršćanstva. Sličnu neobrađenu građu pružaju »T e s t i m o n i a a d Q u i r i n u m« (Svjedočanstva Kvirinu) u tri knjige, gdje se spominju biblijski tekstovi, koji dokazuju privremeni karakter Starog Zavjeta i ispunjena proročanstva u Mesiji i Bogu Kristu, te tekstovi, koji se tiču vjere, dužnosti i kreposti kršćanskih. Spis »A d F o r t u n a t u m« (u jesen 257.) na slični način niže tekstove Sv. Pisma, koji raspravljaju o dužnostima pravoga kršćanina, osobito u vrijeme krvavoga progonstva. Stoga se taj spis spominje i pod imenom »D e e x h o r t a t i o n e m a r t y r i i«. Sv. Ciprijan u uvodu veoma zgodno i zorno ističe, zašto je ovdje samo zbijeno sabrao neke kratke točke za građu, koju treba da svaki pojedinac obradi razmatranjem i praktički primijeni na vlastite potrebe. Služi se pri tom slikom gotove haljine i neizrađene vune te veli: »Kad bi vam dao već gotovu i dovršenu haljinu, tad bi to bila moja haljina, kojom se drugi služi, pa možda ne bi dovoljno pristajala njegovu rastu i stasu, kad je za drugog bila načinjena. Stoga Vam sada poslah samo skrletnu (t. j. krvlju orošenu) vunu od Jaganjca, koji nas je otkupio i oživio. Primivši tu vunu (naime kratku jezgru natuknutih primjera i nauka Kristovih), napraviti ćeš si haljinu po volji, kojoj ćeš se više radovati, jer je tvoj domaći proizvod. Onda ćeš i drugima dati, što poslasmo, da i oni skroje haljinu po svojoj volji i svom ukusu. Tako će se pokriti stara golotinja, i svi će nositi haljine Kristove, obučeni posvećenjem nebeske milosti.«⁶

Moralnim i disciplinskim djelima Ciprijanovim pripadaju osobito dva spisa, što su ih Oci čitali na sinodi g. 251.: »D e l a p s i s« (Otpadnici) i »D e c a t h o l i c a e E c c l e s i a e u n i t a t e« (Jedinstvo katoličke Crkve). Oba su spisa zamišljena kao odulje pastirske poslanice.

U spisu o otpadnicima Ciprijan se najprije veseli povraćanom miru i govori o slavi postojanih mučenika (c. 1—3). Onda potresnim načinom daje oduška svojem bolu poradi tolikih odmetnika (c. 4—12). U drugom dijelu (c. 13—36) upućuje lakoumne odmetnike, da im je potrebna izvanredna pokora, te da ne mogu odmah biti pripušteni u crkvenu zajednicu. Ludo je tražiti po ljudima naglo izmirenje, ako sveznajući Bog ne bude izmiren iskrenim popravkom života. Još je veća ludost tražiti izmirenje s Crkvom po raskolnicima, koji i sami stoje izvan Crkve. Pisac upozoruje odmetnike na čudesne kazne Božje, koje su snašle ne-

⁶ Migne, P. L. 4, 679.

ke otpadnike. Sav je spis prožet toplim čuvstvom, srdačnom ljubavlju i ujedno apostolskom snagom, kakva dolikuje dobrom pastiru.

Spis o jedinstvu katoličke Crkve nastao je još iste godine povodom raskola, koji je istodobno mučio i afričku i rimsku Crkvu. Dok se Felicisimov raskol u Kartazi brzo ugušio, raskol u Rimu pod Novacijanom širio se puno dalje i prijetio nesamo Kartazi nego i drugim zemljama. Protiv Novacijana Ciprijan ističe, kako su raskoli i hereze djela i oružje đavlovo. Ima samo jedna Crkva Kristova, koju je osnivač njezin osnovao na jednomu, t. j. na Petru. Jedinstvo temelja jamči nam za jedinstvo Crkve (1—4). Širenje Crkve ne smeta njezinu jedinstvu. Iz jednog sunca izlaze mnoge zrake, iz jednog vrela izvira mnogi potoci, iz jednog debla izrasle su mnoge grane. Ali zajednica izvora čuva jedinstvo (5). Izvan Crkve Kristove nema spasenja. Ne može Boga imati za Oca, koji nema Crkve za majku. Jedinstvo Crkve nužno slijedi iz jedinstva Božanstva i nalazi svoj simbol u nesašivenoj haljini Kristovoj. Tip kuće Rahabine (Jos. 2, 18; 8.) pokazuje Crkvu kao jedinu posrednicu spasenja. Dobri ne izlaze iz Crkve, jer vjetar odnosi samo pljevu, a ne pšenicu (6—9). Na ove načelne misli pisac niže svoje žarke opomene, da se vjernici čuvaju svakog raskola i ostanu u zajednici sa svojim pastirom (10—27).

Ciprijan se usko prislanja na nespomenutog Tertulijana u praktičnim spisima »Molitva Gospodnja«, »Dobrostrpljivosti« (g. 256) i »Odjeća djevičâ« (g. 249). Spis »De opere et eleemosynis« (26 poglavlja) razlaže tekstove Sv. Pisma o dobrotvornosti i milostinji i o njihovoj vječnoj plaći rajskoj. U prepirci o prekrštavanju opominje Ciprijan svoje pristaše spisom »De zelo et livore« (O zelotipiji i zavisti) na uzajamnu ljubav, koja je glavni stup kraljevstva Kristova.

Kad je g. 252. kuga užasno stala harati po Africi i po drugim zemljama, Ciprijan je u posebnoj pastirskoj poslanici »De mortalitate« (26 poglavlja) svoje klonule vjernike tješio i sokolio. Baš kršćani imaju se posebno pripraviti na kušnje, ali za njih je Krist bolu oteo ostan: U kušnji se kušaju, u nevolji mogu toliko rajskih zasluga steći; a smrt im je samo prijelaz u bolji život.

Zbirka pisama Ciprijanovih broji uz 65 njegovih poslanica i 16, koje su na njega upravljene. Ta je zbirka vanredno dragocjena, jer nam podaje dosta jasnu i potpunu sliku crkvenih prilika, duha i života, discipline i uprave crkvene u onih 10 godina (248—258). Bez apstraktnih refleksija ta pisma u konkretnim činjenicama i živahnom zornošću prikazuju disciplinu klerika i lajika, brigu za siromahe i utamničene, utješne pobude, udijeljene stalnim ispovjedaocima u vrijeme progonstva, opomene otpadnicima, da se pokore biskupima, što se tiče trajanja njihove javne pokore i

drugih uvjeta za izmirenje, žalosne prilike raskola Novatova i Novacijanova, prepirke zbog prekrštavanja krivovjernih i nastojanje oko izmirenja, praksu crkvenu, što se tiče ranog krštenja djece (za prvih 8 dana poslije rođenja),⁷ valjane materije kod sv. misne žrtve⁸ i načina potvrđivanja vjernika polaganjem ruke biskupove⁹ i t. d. U posljednjem pismu navješćuje stadu skoromučeničku smrt i potiče ih na mir i na stalnost u vjeri i mukama, zabraniv ipak, da se sami od sebe prijave poganima.

U spisima Ciprijanovim apologetika još manje znači negoli kod Tertulijana. Ciprijan nije muž špekulacije i dijalektike, nego više biskup apostolskoga pregnuća. U najužoj vezi sa Sv. Pismom i s tradicijom on pozitivno razlaže vjersku i moralnu nauku i svuda ide za popravkom života i za obranom svoja stada od raznih zamki. Ciprijan je čovjek katoličkog osjećaja. Poradi ovih vrlina tako su rado čitali njegove spise, te ih sv. Jeronim nije izričito ni nabrojio, jer da »su njegova djela sjajnija od sunca.«¹⁰ I sv. Augustin silno hvali njegove spise, te ujedno ispričava njegovu zabludu o prekrštavanju krivovjernih i ističe njegovu poniznu revnost, da očuva crkvenu slogu.

I. P. Bock D. I.

UPOREDO S VREMENOM!

(Refleksije o savremenom svijetu i životu.)

Novi sveci i blaženici.

Rimska Kongregacija Obreda izdala je novi popis sluga i službenica Božjih, kojih se postupak za beatifikaciju odnosno kanonizaciju provodi kod nje. Popis je zaključen 1. studenoga 1931. Prije toga izašao je zadnji popis g. 1921., dakle prije deset godina.¹

U novom popisu nema imena onih, za koje još nije svršen dijecezanski proces, što se ima provesti prema propisima CZ kan. 2037. - 2064. prije postupka u Rimu. Dok je u prošlom popisu bilo 328 procesa, to ih je u novom 551, premda je kroz zadnjih deset godina proglašeno 30 blaženika i 11 svetača, i premda novi popis sadržaje samo one »causae«, kod kojih je ozbiljne nade u uspjeh.

⁷ Ep. 64.

⁸ Ep. 63.

⁹ Ep. 73, c. 9.

¹⁰ De vir. ill. 67.